

dr hab. Waldemar Moska

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Dądmary Sądeckiej pt.: Żeglarstwo wodne w Polsce w latach 1989-2012

Mgr Dądmara Sądecka podniosła temat często goszczący w monografiach oraz w różnego rodzaju opracowaniach dotyczących polskiego sportu. Z dużym zadowoleniem należy przyjąć inicjatywę doktorantki, tym bardziej, że obok warstwy czysto sportowej Autorka podniosła w recenzowanej rozprawie zagadnienia organizacyjne i turystyczno-rekreacyjne.

Recenzję pragnę rozpocząć od dyskusyjnego moim zdaniem tytułu omawianej pracy, gdyż sport, którym zajęła się doktorantka, nazywa się żeglarstwo, a nie żeglarstwo wodne. Natomiast nie mam zastrzeżeń co do cezur czasu opracowania, gdyż okres, którego dotyczy opracowanie, rozpoczyna się z początkiem transformacji systemowej, tj. w 1989 roku.

Po lekturze pracy uważam, że Autorka nie zawężyła swoich rozważań, gdyż uwzględniła w badaniach wszechstronne uwarunkowania dotyczące żeglarstwa w omawianym okresie.

Autorka rozprawy doktorskiej, dotyczącej analizy funkcjonowania żeglarstwa w Polsce w okresie transformacji systemowej, podjęła się próby wypełnienia luki w historiografii niezwykle znaczącego sportu, przysparzającego Polsce regularnie wielu osiągnięć na arenie międzynarodowej, właściwie w całym przedstawianym okresie. W tym miejscu należy stwierdzić, że w momencie przystępowania do badań, nie miała ona rozterki metodologicznej, gdyż jednopłaszczyznowość przekazu charakterystycznego dla prac historycznych spowodowała konieczność tradycyjnego opracowania dziejów.

Autorka, w ramach ocenianego opracowania, zajęła się spójnym i całościowym ujęciem rozwoju żeglarstwa w latach 1989-2012. Jest to niejako kontynuacja historiografii i ewolucji tego sportu.

W trakcie badań Autorka zgromadziła źródła, które poddała szczegółowej analizie, przeprowadziła indukcje i syntezę zebranych materiałów. Zastosowano także metodę porównawczą.

Jako podstawę źródłową w pracy wykorzystano materiały archiwalne zdeponowane w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a także w Archiwach Państwowych w Bydgoszczy,

Gdańsku, Koszalinie, Krakowie, Olsztynie, Poznaniu, Toruniu i Warszawie. Ponadto dokonano analizy dokumentów znajdujących się w Polskim Związku Żeglarskim i Okręgowych Związkach Żeglarskich, Muzeum Sportu i Turystyki w Warszawie, a także w Archiwum Polskiego Towarzystwa Nautologicznego. Pozostałe, równie ważne informacje pochodzą z: wydawnictw prasowych, kronik klubowych, sprawozdań z działalności PZZ, a także pozyskane zostały z wywiadów z działaczami i zawodnikami.

Praca składa się z sześciu zasadniczych rozdziałów, Wstępu, Zakończenia, Bibliografii, Indeksu nazwisk, Indeksu nazw geograficznych, Spisu tabel, Spisu fotografii, Spisu rycin, Wykazu skrótów oraz streszczenia w języku angielskim.

W rozdziale pierwszym przedstawiono tradycje żeglarstwa do 1989 roku. W jego części pierwszej zawarto genezę żeglarstwa na świecie, co uczyniono w oparciu o istniejące już opracowania m.in.: Wojciecha Lipońskiego, Włodzimierza Głowackiego, Zygmunta Twardowskiego i innych. Podobnie uczyniono w drugim podrozdziale dotyczącym rozwoju żeglarstwa w Polsce (pod zaborami) w latach 1772-1918. Mimo tego, że nie można mieć zastrzeżeń do zastosowanej w pracy cezurę czasowej, zakładającej analizę pierwszej części do końca pierwszej wojny światowej (1918), drugiej mieszczącej się w okresie dwudziestolecia międzywojennego i trzeciej zawierającej się w okresie PRL (1945 – 1989), to wątpliwości budzi fakt nieuwzględnienia czasu II wojny światowej (1939-1945). Temu okresowi Autorka poświęciła zaledwie dwa akapity (s. 52). Tymczasem należało uwzględnić opracowania dotyczące strat polskiego sportu w okresie 1939-1945 w kontekście publikacji Bogdana Tuszyńskiego i Waldemara Moski.

Pozostałe części pracy, uwzględniające zasadniczą dla dysertacji cezurę czasową 1989-2012, zostały podzielone na sekwencje tematyczne dotyczące podstaw rozwoju żeglarstwa w Polsce, ewolucji konstrukcyjnych jachtów żaglowych, struktury organizacyjnej polskiego żeglarstwa, żeglarskiej działalności sportowej oraz turystyczno-rekreacyjnej.

Słusznie Autorka rozpoczyna ocenę aktywności żeglarskiej 1989-2012 od podstaw rozwoju żeglarstwa, w ramach których zawarto podstawy prawne, bazę materialną, kadre szkoleniową, działaczy i sędziów oraz związane z tym szkolenie i upowszechnianie żeglarstwa. Niepotrzebnie pozostałe kwestie organizacyjne zawarto w innym rozdziale. Proponuję, aby na kolejnych etapach związanych z przygotowaniem rozprawy do druku, połączyć rozdziały II i IV.

Stymulatorem rozwoju współczesnego żeglarstwa jest rozwój nowoczesnych technologii. Z tego tytułu pozytywnie należy ocenić rozdział III, poświęcony ewolucji konstrukcji jachtów żaglowych i technik żeglowania w okresie 1989-2012. W części

pierwszej tego rozdziału Autorka dokonało wstępu do zasadniczych rozważań, analizując rozwój techniki produkcji żeglarskiej w okresach poprzedzających rok 1989. Pisząc o Polsce przedwojennej trafniej byłoby użyć określenia *dwudziestolecie międzywojenne*. Niewłaściwego określenia używa Doktorantka także formułując kwestie dotyczące powszechności podejmowania aktywności fizycznej, pisząc o *masowej dziedzinie kultury fizycznej*. Pisząc o podmiotach specjalizujących się w produkcji sprzętu żeglarskiego, Autorka permanentnie używa określenia firma. Tymczasem korzystniej byłoby używać różnych określeń. Tym bardziej, że zasób słownictwa w tej mierze jest bardzo bogaty. Autorka bardzo zręcznie komentuje zjawiska związane z rozwojem technologii żeglarstwa. Jednakże, w moim przekonaniu, poszczególnym podrozdziałom brakuje podsumowania.

Najslabszym elementem tej części pracy jest podrozdział 4. Ewolucja technik żeglowania. O ile w poprzednich przypadkach wątpliwości nie budzi objętość i kompleksowość zebranego i opisanego materiału, to w tym przypadku należałoby tym sprawom poświęcić zdecydowanie więcej miejsca, Słabość bibliograficzna nie może być w tym przypadku żadnym usprawiedliwieniem, gdyż Autorka powinna sięgnąć do wiedzy i doświadczenia niemałych przecież zasobów personalnych polskiego żeglarstwa. Tej części również brakuje podsumowania. Jestem przekonany, że permanentne wnioskowanie powinno być immanentną częścią tej pracy.

W rozdziale czwartym poświęconym strukturze organizacyjnej żeglarstwa w Polsce 1989-2012 dokonano właściwego podziału na poszczególne części. A mianowicie, Autorka rozpoczęła rozważania od *analizy* struktur Polskiego Związku Żeglarskiego, początkując ją wyborami w kolejnych kadencjach, a następnie koncentrowała się na wewnętrznych strukturach polskiej federacji i działaniach przez nią podejmowanych. Podobnie uczyniono analizując funkcjonowanie okręgowych związków sportowych. Koncentrując się na analizie aktywności klubów żeglarskich, Autorka popełniła klasyczny błąd semantyczny, pisząc o *klubach, sekcjach i stowarzyszeniach żeglarskich*. A przecież kluby sportowe mogą przybierać różne formuły (np.: stowarzyszenia bądź spółki akcyjne), więc używanie spójnika w tym przypadku jest bezzasadne. W rozdziale brakuje analizy porównawczej poszczególnych okręgowych związków sportowych pod kątem funkcjonujących w ich ramach klubów i sekcji sportowych. Ta część pracy, w odróżnieniu od poprzednich, doczekała się podsumowania.

Jako niezadowolający należy ocenić podział rozdziału piątego pt.: *Żeglarska działalność sportowa 1989-2012*. Skoro Doktorantka uwzględniła żeglarstwo wyczynowe w tej części pracy, to konsekwentnie powinna przedstawić uwarunkowania dotyczące sportu

powszechnego. W tym pojęciu można by zawrzeć chociażby rywalizację w Klasie L'Equipe i wiele innych. W tej części pracy zauważalny jest dobry warsztat pisarski i skrupulatność, a także konsekwencja, z jaką Autorka przedstawia osiągnięcia żeglarskie na arenie krajowej i międzynarodowej.

Dopełnieniem pracy jest rozdział szósty, w którym zawiera się żeglarstwo turystyczne, rekreacyjne i rehabilitacyjne. Jestem przekonany, że w kolejnych opracowaniach, które staną się udziałem Doktorantki, kwestia aktywności żeglarskiej osób niepełnosprawnych znajdzie dla siebie szczególne miejsce. W tym względzie proponowałbym jednak dokonanie analogicznego podziału tak, jak w przypadku osób pełnosprawnych, na aktywność sportową, rekreacyjną i turystyczną.

Zakończenie ocenianej dysertacji doktorskiej zostało doskonale skorelowane z całością opracowania, zawierając wskazania zawarte w poszczególnych częściach pracy.

W tym miejscu należy zaznaczyć kardynalną uwagę dotyczącą całości pracy. A mianowicie, zabrakło w niej, przy podejmowaniu spraw dotyczących organizacji żeglarstwa w Polsce, ogólnego „podłoża” politycznego oraz uwarunkowań organizacyjnych polskiej kultury fizycznej charakterystycznych dla początków transformacji ustrojowej, a nie tak, jak pisze Autorka, o roku 1989 dla okresu transformacji. Takie tło polityczno-organizacyjne doskonale ułatwiłoby zrozumienie sytuacji żeglarstwa w całym opisywanym okresie. Należy zaznaczyć, że mimo istniejącej w Polsce Konstytucji i demokratycznego systemu parlamentarnego, podnoszone są kwestie kolejnych regulacji w tym względzie.

Dokonując przeglądu dotychczas opublikowanych opracowań zwartych, artykułów i przyczynków, Autorka nie sięgnęła do bibliografii enumeratywnych, co znakomicie mogłoby ułatwić poszukiwania analizowanej problematyki. Jednakże, bibliografia została przedstawiona z dużą starannością. W jej ramach dokonano podziału na: Źródła – w pierwszej kolejności i Opracowania.

Techniczne ujęcie przypisów nie podlega dyskusji, ze względu na staranność i konsekwencję w całym opracowaniu.

Pracę wyróżnia szeroka baza źródłowa. W moim przekonaniu reprezentatywna i dająca możliwość rzetelnego opisanie badanych zagadnień. Warto zwłaszcza wyróżnić wykorzystanie materiałów znajdujących się w zbiorach archiwalnych Polskiego Związku Żeglarskiego i okręgowych związków żeglarskich.

Podjęwszy badania, Autorka postanowiła odpowiedzieć na pytania badawcze poprzez dokonanie kwerendy materiałów źródłowych znajdujących się w zasobach archiwalnych, opracowaniach, informatorach i innych źródłach. Skorzystała również z dokumentów

znajdujących się w rękach osób prywatnych, relacji ustnych i pisemnych, a także z dokumentów drukowanych, doniesień prasowych i monografii, artykułów, komunikatów oraz przyczynków.

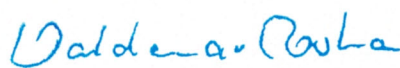
Konstrukcja analizowanej pracy, wynikająca z ram czasowych określonych okresem transformacji systemowej (od 1989 roku), może budzić wątpliwości ze względu na nadrzędnie problemowy, w stosunku do chronologicznego, układ całej pracy. Jednakże praca jest przejrzysta i nie budzi pod tym względem zastrzeżeń, a dogłębna analiza poszczególnych rozdziałów wykazała logiczny porządek wewnętrzny i gwarancję całkowitej przejrzystości dysertacji. Autorka wydzieliła sześć zasadniczych części pracy, stosując kryterium problemowe. Pod tym względem opracowanie nie odbiega od innych opracowań historycznych. Tradycyjna jest także struktura wewnętrzna poszczególnych części pracy.

Autorka słusznie zdecydowała się na alfabetyczne ułożenie nazwisk i nazw geograficznych, które pojawiły się w pracy, dzięki czemu czytelnik otrzymał bardzo przejrzysty obraz całości.

W pracy pojawiły się błędy w składni zdania, a także klasyczne błędy literowe, które nie przesądzają o generalnej ocenie dysertacji. Rozprawa jest istotnym krokiem w badaniach nad dziejami sportu polskiego, godnym uwagi przyczynkiem do historii polskiego żeglarstwa, a także ukazuje niektóre nieznane aspekty tej dziedziny aktywności.

W konkluzji pragnę podkreślić, że doktorantka zebrała reprezentatywny materiał, źródłom zadała trafne pytania badawcze i udzieliła na nie odpowiedzi. Temat przedstawiony w tytule rozprawy został omówiony w sposób nowatorski, precyzyjnie i szczegółowo, aczkolwiek niektóre fragmenty pracy mogą wywoływać dyskusję i polemiki, szczególnie w przypadku braku prezentacji organizacyjnego i społecznego stanu kultury fizycznej w okresie transformacji systemowej.

Jestem w zupełności przekonany, że przedstawiona do recenzji praca doktorska spełnia ustawowe wymogi stawiane tego rodzaju pracom. Wnoszę więc o dopuszczenie mgr Dagmary Sądeckiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony rozprawy.

dr hab. Waldemar Moska